

FIGYELŐ

AZ IFJÚSÁG ÉS A FALU NÉPE

AZ ELJÖVENDŐ évtizedek közvéleményének tartalmi gazdagodása, a maitól elűtő vezető motívumainak természete mindenkor az ifjúság érdeklődési körének vizsgálatából következethető ki. Azok az újabb szociális vagy kulturális irányú gondolatok, amelyek szemben az előbbi generációkkal az új nemzedéket különösebben foglalkoztatják, bizonyos nagy szerepet fognak játszani az elkövetkezendő évtizedek politikai és kulturális közvéleményének eszmetartalmában. Nem haszontalan foglalkozás tehát a magyar faluprobléma jövődjén gondolkozva vizsgálni a jövő közvéleményének birtokosát, az ifjúságot, vajjon érdekli-e azt a magyar falu, annak népe, népének szociális és kulturális állapota. Az érdeklődés foka — ha nem is pontosan, hisz a közvéleményt például a kívülről ható sajtó erősebben befolyásolja, mint a belső hatótényezőül felfogható spontán érdeklődés és senki sem tudhatja, hogy nem hoznak-e a körülmények egy közvélemény-alakító sajtópropagandát — mégis ad valamelyes képet arra nézve, hogy mi lesz a faluproblémának sorsa az új nemzedék közvéleményében.

A kérdésnek, ha nem is ezzel a célzattal írva, máris érdekes irodalma van. Első vallomásul jelent meg a múlt évben egy röpirat, az „Ifjú szívekben élek“, mikor is nem egy cikkíró, hanem tényleg a magyar ifjúság egy bizonyos csoportja tett vallomást a mellett, hogy eszmevilágában jelentős szerepet adott a magyar parasztp problémának. Ezt követte a Bartha Miklós Társaságnak e folyóiratnak decemberi számában ismertetett vitaelőadás-sorozata. Lépten-nyomon erről szól a csehszlovákiai magyar egyetemi hallgatók három röpirata is.¹

A magyar ifjúságnak a békeévekben éppúgy, mint most is, aránylag nagyon kevés hányada kerül ki a falu világából, még kevesebb a paraszti házakból. Számuk semmi esetre sem volt elég ahhoz és ma sem az, hogy a faluval érzett közösségük tudata befolyásolni, felhívni tudta volna az ifjúság túlnyomó, nem falusi eredetű hányadának ágyelmét a magyar nép nagy többségét jelentő parasztságra. A magyar középosztály túlnyomó része az elvagyontalanodott nemességből rekrutálódott. Ez a társadalmi réteg a földet azelőtt is csak mint megélhetési forrását ismerte és becsülte meg, de annak népét, a neki kiszolgáltatott jobbágyságot társadalmi elválasztottsága folytán érzelmileg önmagában magához emelni nem tudta. Amikor pedig a föld, mint megélhetési forrás kicsúszott a lába alól, a föld népe iránti érdeklődése még az addiginál is kevesebbre csökkent. A háború előtti évek szociális érdeklődése is egy egészen más társadalmi réteg, a munkásság, a gyáripari munkásság felé terelte a közvélemény figyelmét s így a föld népének az öntudatosodás kapcsán megindult politikai szervezkedése a középosztály érdeklődését megragadni nem tudta. Hogy most az ifjúság egy

¹ Lásd még Farkas Gyula cikkét: „Az elszakított ifjúság.“ Magyar Szemle. 1928 október. Albrecht D.: „Az erdélyi magyar ifjúság tíz éve.“ Magyar Kisebbség. 1929. 9. szám. Szelényi Ö.: „A német ifjúsági mozgalom.“ Protestáns Szemle. 1929 május. E cikkeken közvetve becses adatokat találunk az ifjúság irányú érdeklődésére.

önállóan gondolkozó csoportjának érdeklődése a magyar falu felé fordult, annak a legbelső oka abban rejlik, hogy a mai Magyarország lakosságának a háború előtti Magyarország lakosságával szemben jóval nagyobb hányadát teszi ki a falu magyar népe s így a jövőt aggódva figyelő szem látja ennek az ezelőtt nagyrészből, szociálisan és kulturálisan egyaránt, figyelmen kívül hagyott társadalmi rétegnek súlyát.

A felismerés nem az ifjúság érdeme. Az ifjúság csak mesterei tanítását fogadta meg. Keresve a magyar falu népével való egyetértés gondolatának történetét, azt látjuk, hogy az együttérzésnek első irodalmi nyomait Ady Endre verseiben találhatjuk meg. Érdekes stúdium lenne megfigyelni és kimutatni az utat, amint Ady szociális érdeklődése a szíve szerinti parasztproblémától a divat szerinti proletárprobléma felé fordult. Szociális érzésének igazi csirái a magyar paraszt, a magyar falu sorsának megérzéséből fakadtak. Ez a gondolat, mely Adynál még inkább sejtelem, mint Öntudatosság gyümölcse volt, Szabó Dezső irodalmilag propagált koncepciójában sarjadt ki öntudatos célkitűzéssé. Szabó Dezső volt az, aki a naturalizmus által divatosá tett „parasztot a parasztért“ tendenciájú irodalmi szokással szakítva a parasztot, mint a magyar sors letéteményesét, mint a magyar gondolat egyedüli természetes hordozóját vezette be a szépirodalomba s azon keresztül a közvélemény felé. Az irodalmi felismerés mellé párhuzamul állíthatjuk a zenei fejlődést: Bartókot és Kodályt, továbbá a festészet, szobrászat és építészet Rudnay, Torockai Wigand és társai, az előbbiekkal talán nem arányos tisztaságú, de eltagadhatatlan rokon törekvéseit. A művészet megsejtése megelőzte a praktikus gondolkozók felismerését. Megelőzte és előkészítette. Az ifjúságnak a nép felé fordulása kétségtelenül Ady, Szabó, Bartók, Kodály és társai nyomán indult el. A falu magyar népének az ország területi megváltozásával bekövetkezett aránybeli súlyosodása csupán az érdeklődés kirobbanását. segítette elő azzal, hogy azt aktuálisá tette.

Itt azonban különbséget kell tennünk: a magyarországi és a megszállott területeken élő magyar ifjúság eszmevilági fejlődése nem halad teljesen párhuzamosan egymással. Különösen észrevehető ez a két ifjúsági társadalom szociális érdeklődésének intenzitásánál. Tagadhatatlan, hogy a megszállott területi ifjúság szociális érdeklődése általánosabb és fokozottabb, mint a magyarországié. Ennélfogva a megszállott területi ifjúságnak a magyar faluval, a magyar parasztsággal szemben érzett közössége sokkal általánosabb és mélyebb, mint az az itteni ifjúságnál van. Ennek a magyarázata igen kézenfekvő: a megszállott területeken a stabilitást magyar szempontból úgyszólván egyedül a föld magyar népe jelenti. A magyar kérdés ott tehát majdnem egy — a jövőre nézve — az ottani magyar falunépének kérdésével. Erdélyben pedig a békebeli Magyarország viszonylatában is aránylag a legnagyobb százalékkal járult hozzá a falu népe az intelligens középosztály kiegészítéséhez. Valami szimbolumszerűség van szinte abban, hogy a magyarországi ifjúság egyik csoportjának a magyar falu melletti lánzsatörése az „Ifjú szívekben élek“ című röpiratban épp akkor történt, amikor a szétarabolás után egy Ady-emlékünnepe kapcsán először demonstrálhatta végső szellemi egységét és együvértartozását Erdély, a Felvidék és Magyarország ifjúsága.

Néhány jellemző idézet szolgáljon a figyelemkeltő röpiratból itt mutatoul, milyen is az ifjúság falu népe iránti érdeklődésének természete. A bevezetőt író Szabó Dezső az ifjúság céljául azt tűzi ki, hogy valósítsa az meg a magyar paraszt, magyar munkás, magyar középosztály, a dolgozó Magyarország demokráciáját. Szerveztessék meg a magyar nyelv és magyar kultúra egyetemes szervezete, amelyben a magyar lateiner ifjúság együtt dolgozik a magyar falu és magyar munkásság ifjaival.

„A magyar kultúrának, mint az egész magyar életnek alapja — írja Szabó — a magyar falu. Az alkotó magyar népsziché minden termékét a magyar lelki nevelés formáló és irányító elemeivé kell tenni. A magyar népdalt, zenét, táncot, népköltészetet, népies képzőművészetet újra a magyar szellemi termés fakadó forrásaivá kell tenni. Ez nemcsak ősi szép arcára fogja tisztítani a magyar falut, a magyar kultúrát: de hatalmas új gazdasági forrása lesz a magyar falunak és a magyar művészetnek.“

Figyelemre méltók Kodolányi János szavai is:

„Az új magyar nemzedék jól tudja, hogy Magyarország Európa legkényesebb helyén fekszik s területén fog megütközni Kelet és Nyugat, a kommunizmus és a kapitalizmus. A modern magyar ifjúságnak tehát nyitva kell tartania a szemét, hogy a magyar parasztot és a magyar munkást, a falu népét megőrizze és a falnak rohanástól... Ki a faluba, ez az új Magyarország jelszava. És ki a munkások közé. Ki a nép közé. Táruljanak fel előttünk a sebek, de táruljanak fel a magyar falu mérhetetlen szépségei és értékei is.“

Makkai János fiatalos tüzzel, de annál konkrétan foglalta össze a dolgot:

„Kevesebb nagybankot, kisebb kapitalizmust, kevesebb tízezer holdas birtokot, kevesebb anakronizmust, de magyarabb értelmiséget, több munkáslakást, nagyobb munkabért, több kisbirtokost és több magyar falut.“

Fábián Dániel, a parasztkérdés leglelkesebb ifjúsági propagálója írja ezt:

„Ki kell építeni a paraszt eredetű, lélekben tisztán parasztnak maradt középosztály ideologikus, ösztönös és érdekszolidaritását. Nem egyesületi mozgalomra, hanem olyan öntudatos és öntudatlan vérbe és húsba plántált szabadkőművességre gondolok, mely úgy tudná saját paraszti erőit megvédeni és gazdagítani, mint teszi ezt a történelem folyamán önmagával szemben a zsidóság. A paraszt középosztálynak nem az asszimiláció, hanem a parasztiélek egy magasabbrendű öntudatos kiélése lehet a feladata. Meg kell mentenünk a parasztlélekből mindazt továbbra is, ami nagy gazdagodást jelent faji erőnknek és faji kultúránknak...“

Végül egy utolsó idézet Kodály Zoltán cikkéből:

„Köznép, parasztság... hallom, mi köze lehet a művészethez? Az, hogy a magyarság egészéből egyedül őrizte meg azt a szikrát, amelyből, ha van mivel táplálni, felgyúlhat a nemzeti művészet tüze.“

Ez a néhány idézet minden interpretálásnál többet és jobban beszél. Mozaikdarabok ezek, de találóan jellemzik az önmagának sajátos és új, a régítől elütő mentalitást kitermelni akaró és merő magyar ifjúságnak a parasztp probléma, a falukérdés felé fordulását és annak belső természetét.

Nem lehet csodálkozni azon, hogy ily előzmény után a Bartha Miklós Társaság megrendezte a háború után elsőt a magyar parasztkérdés vitaelőadás-sorozatát.¹ Amikor pedig a Magyarországi Földműves- és Munkáspártnak a tavaszra tervezett kongresszusára a pártvezetőség felkérésére nem kevesebb, mint hét olyan ember vállalt szerepet a kongresszuson, akik élénk szerepet visznek az ifjúság, az új nemzedék életében, őket legkevésbé sem a politizálás vágya vitte erre a lépésre, hanem az, hogy megteremtsék a kapcsolatot a falu népe és az intelligens középosztály között s ezzel megtegyék az első lépést a magyar ifjúság és a parasztság érzelmi közösségének kiépítéséhez.

Azt mondhatjuk, hogy Magyarországon az ifjúság egy része elvégezte az elvi alapvetést a parasztkérdésnek az új nemzedék ideológiájába való

¹ Ismertetését lásd lapunk 1928 decemberi számában. A hozzászólásokat lapunk folyó évi januári és májusi számaiban a szerkesztő és Raith Tivadar tollából.

beviteléhez. A kör, amelyen ez az alapvetés mozog, ma még szerfelett tág és itt-ott bizonytalan határu. Kétségtelen azonban, hogy két középpontja van: egyik a falu népének szociális bajaiban való segítése iránti tendencia, másik a falu népének kulturális elmaradottságából való kiemelése s e kettős tendencia eredményéül a cél a magyar parasztság nemzetéltető gerincce való öntudatosítása. Bizonyos az is, hogy ezt az érdeklődést ma még nem osztja az egész magyarországi fiatalság. Mindenhová még nem jutottak el ezek a gondolatok, de a külső és belső körülmények valószínűvé teszik a gondolat gyors népszerűsödését.

A magyarországi és az utódállamokbeli magyar ifjúság érdeklődése a falu iránt nem mutat párhuzamos fejlődési fokot. Míg a magyarországi érdeklődés ezideig majdnem kizárólagosan teoretikus felépítettségű, addig már a Felvidék magyar ifjúsága gyakorlati kivitelben is élénk tárja az új nemzedék nagy faluszeretét. A felvidéki ifjúságnak a „népeszme“ felé fordulását a német diákmozgalmak hatására lehet visszavezetni. Nagy könnyebbség volt a felvidéki ifjúság számára az, hogy őt nem kötötték különböző tagoltságok, mint azt a múltból megmaradva teszi az erdélyi ifjúsággal a felekezetek szerinti tagozódás. Így, míg az erdélyi ifjúság ma még szintén csak a tervezés, az eszmei alapvetésnél tart a faluproblémával szemben, ahol elsősorban Jancsó Benedeknek az, a megállapítása a kiindulási pont, hogy a kisebbségi politika csak széles népi erőkre támaszkodva fejthet ki eredményes harcot: addig a múlt tradicionális tagoltságától mentes felvidéki ifjúság minden önlegyőzés nélkül építhette fel a maga népeszmei ideológiáját és a teoretikus alapvetés után rögtön gyakorlati tere is tudott lépni. Csak arra a tényre utalok, ami mindennél helyesebben mutat rá a követendő útra, hogy a felvidéki ifjúság a cserkészlet keretein belül kísérli meg a falu és a város ifjúságának összefogását, közelebb hozását s így amily mértékben ő emeli a falu kultúráját, éppoly mértékben tanul ő is a falutól.

Érdemes ezzel kapcsolatban azzal a jelenséggel is foglalkozni, hogy a „magyarság szomorú realitásai mily változásokat eszközöltek a cserkészleten“ a Felvidéken. A Magyar Szemle előző számában Hegedűs Ádám tollából igen érdekes cikket olvashattunk az angol öregcserkészlet, az úgynevezett Rover-mozgalom fejleményeiről és azokról az ideálokról, amelyek ezt a mozgalmat tartalommal töltik meg. Az aktualitás érdekével is hat tehát, ha röviden elmondjuk a felvidéki magyar ifjúság cserkészmozgalmaiban mutatkozó eredetiségeket s ezzel rámutatunk arra a tényre, hogy milyen ügyesen fogta meg a felvidéki ifjúság a cserkészletnek a maga sajátos ideológiájának szolgálatába való beállítási módját.

A felvidéki magyar főiskolás cserkészmozgalom, az úgynevezett sarlós-mozgalom, Keszler-Balogh Edgár kezdeményezéséből sarjadt ki. Hosszú időn át foglalkoztam őt az a gondolat, hogy a cserkészletnek jelenlegi formája, amely a gondolatot kitermelő angol minta után Magyarországon meghonosodott, a kétségtelenül kitűnő férfinevelésen túl nem szolgálja a nemzeti öntudat oly fokú nevelését, mint amilyen mértékben intemadonális megszervezettsége kapcsán a kozmopolitizmus gondolatát, érzését öntudatlanul szolgálja. Felismerte azonban Keszler-Balogh azt is, hogy a cserkészlet, mint megnyilvánulási formája az ifjú lélek romantikus alaptónusú aktivitásának, úgyszólván az egyedüli lehetőség az ifjúság megnyerésére. Ezen kettős meglátás következményeként jutott arra a gondolatra, hogy a felvidéki magyar cserkészmozgalmat oly vágányokra kell vezetni, amelyen a magyar faji, nemzeti gondolat osztatlan szolgálatába tud állani. A Prágai Magyar Hírlapban fejtette ki először elgondolását. Cikkét nagy visszhang követte, elsősorban a felvidéki magyarság hivatalos képviselőitől. Résztvevett a megindult hírlapi eszmecserében Simándi Pál, Győri Dezső, — aki

különösen felkarolta a gondolatot, — Sziklay Ferenc és mások. Az eredmény az lett, hogy a brünni Szent György Kör kebelében megalakult a magyar főiskolásokból álló első regőcsoport. Az alig néhány főből álló csoport, miután egy bizonyos vidék népi kultúrkincsét tanulmány tárgyává tette, felkereste azt a vidéket s a népnek megmutatta a saját dalait, népköltészeti kincseit, népszokásait, szóval mindazokat az etnográfiai sajátosságait, amelyeknek ismerete és tudatos továbbfejlesztése a legbiztosabb eszköz a nép faji, nemzeti öntudatának felkeltésére, megerősítésére.

A legelső sikerült próba nem vonta maga után a legtöbbször szokásos, szalmalángszerű fellobbanást követő stagnálás állapotát, hanem fokozott munka követte. Megindult, miután az egész Szent György Kör regőcsoporttá alakult át, a középiskolás ifjúság és az ifjúmunkásság (ipari és földmunkás-ifjúság) beszervezése a cserkészetbe. A demokratikus kiegyenlítődés ekkénti megindulása mellett biztosítja a cserkészet széles rétegekre való kiterjesztése azt is, hogy az a népemelő tendencia, ami a regőcsoportok működését áthatja, a felvidéki magyar társadalom ifjúságának minden rétegében egyaránt öntudatos célkitűzéssé válik.

A főiskolás cserkészetnek ilyen népnevelő megjelenési formáját nevezi a felvidéki ifjúság sarlósmozgalomnak. A múlt nyáron nagy táborozást tartott Gombaszögön a sarlósmozgalom eszmekörében dolgozó felvidéki magyar cserkésztség. A nagytábor nemcsak a közeli vidék falvait kereste fel, hogy a regőcsoportok szokott módján teljesítse hivatását, hanem beható megbeszélés tárgyává tette a cserkészet hivatásának egész eszmekörét. A megbeszélések eredményéül a felvidéki magyar cserkésztség azt tűzte ki célul maga elé, hogy a Keszler-Balogh Edgár által kezdeményezett úton haladva tovább a magyarság demokratikus egybefogásán fog a jövőben is dolgozni s azon fog igyekezni, hogy a népi kultúra propagálásával felszínre hozza mindazokat a lappangó értékeket és erőket, amelyek eddig a figyelmen kívül hagyott falunépében rejtlettek.

Nem mehetünk el megállás nélkül a felvidéki magyar ifjúság előbb vázolt mozgalma mellett. Kétségtelenül el kell ismernünk azt, hogy a megindult mozgalom lényeges és jelentőségében ma még felbecsülhetetlen tartalmi változtatásokat eszközölt a cserkészet tradicionális tartalmán. Nem csalódunk akkor, ha azt állítjuk, hogy az előttünk álló példa a legsikerültebb gyakorlati megoldása annak a feladatnak, amely a cserkészetnek a változott viszonyok által kitermelt új ideológia szolgálatába való állítását tűzte ki célul.

Kétségtelen, hogy a mintaszerű teljesítményt és eredményt felmutató hazai cserkészet a maga egészen más tartalmú nevelő célzatával nem tart kontaktust az előtte járó generációk szellemi vajúdasával, s az arra való előkészítés is távol áll tőle. Ha a Rover-mozgalom nálunk is szélesebb mederben fog kibontakozni, nagyon megfontolandó, hogy vajjon a nálunk a szárazra vetett hal jellegével bíró angol mintát, s nem a gyakorlati, számunkra közel fekvő felvidéki példát kövesse-e? Az élet a második példa követését tanácsolja. Nálunk az egyetemi és az egyetemen túli ifjúság egy nagy csoportja süketen áll még a falu, a magyar paraszt problémája előtt. Az intenzív cserkészéletet élő középiskolás ifjúságunk pedig táborozás közben ugyan érintkezik a falu népével, de ez az érintkezés a legtöbb esetben a szükségleteket kielégítő vásárlásokon nem terjed túl és a városi cserkészfiú előtt a paraszt éppoly exotikum marad, mint volt azelőtt, lelke egy cseppet sem lesz fogékonyabb a parasztp probléma felismerésének befogadására. A cserkészetnek az életre való előkészítő erejét nálunk is be kellene állítani a városi és a falusi nép kiegyenlítő összefogása előkészítésének szolgálatába, mint azt a felvidéki magyar ifjúság teszi... Lássuk ezek után, hogy a gyakorlati téren oly

helyes útra lépett felvidéki ifjúság miként látja a magyar faluproblémát ideologikusán?

Az egyéni megállapításoknál élesebb és hübb képet adnak magának a felvidéki ifjúságnak nyilatkozatai arról, hogy miként látják ők a magyar falu, a magyar paraszt problémáját. Az április hóban megjelent „Vetés“ című röpiratában ily programot ad a felvidéki ifjúság:

„Ki kell ragadni a magyar ifjúmunkásság mozgalmát elvonultságából és fel kell vonultatni melléje a kisiparos, a kiscgazda és a földmunkás ifjúság érdekvédő és osztálynevelő szervezeteit. A munkásság és a modernizált kisiparosság a maga városi osztálykultúrájával centripetális szerepet játszik a magyarság életében. A nemzetközi haladás kollektív eredményeit vezeti be a nemzet testébe. Ugyanekkor egy modermül kiteljesedő kiscgazda és földműves osztálymozgalom a faj élő orgánumának földrajzi és történelmi tényezőkből fogant sajátos vitalitását sugározhatná szét a magyarság egyetememes életébe. E centrifugális parasztmisszió nélkül elsodródunk és egy tényleges nemzet egészséges termőképessége helyett másoló, reakcióssá váló szerepet játszánk a produktív népekkel és e népek faji autonómiájú nemzetközi tömörülésével szemben.“

Ezek inkább a kérdés politikumszerű természetét illetik. A kulturális szempont azonban itt sem hiányzik. A pozsonyi Magyar Szeminárium bölcsészeti szakcsoportja tavaly ősszel a magyar néprajz alapjaival foglalkozott s a következő eredményekre jutott: „A népi kultúra természetes gyökere a tömegszellem. A szociális fejlődés hatása alatt most hatalmas átalakuláson megy keresztül. A magyar földrajzi és történelmi tényezők sajátos faji kultúrát teremtettek, amely moderm szellemben egészséges tömegkultúrává szélesíthető.“ Keresték ezen megállapítások után a népi kultúra jövőjét és a moderm magyar irodalom, művészet és zene népi gyökereit.

Ha összevetjük a magyarországi és a felvidéki ifjúságnak a parasztkérdéssel szemben elfoglalt álláspontját, látjuk, hogy a kérdés szociális (politikai) oldalát körülbelül egyformán látja a két ifjúság. A kulturális szemszögből azonban feltűnő, hogy a felvidéki ifjúság a szociális szempontokat itt is hangsúlyozza, míg a magyarországi ezen a téren azokat figyelmen kívül hagyja. Ez az oka annak is, hogy a felvidéki ifjúság gondolkodásában több oly vonás mutatkozik (Kassák Lajos és irányának túlbecsülése), amely a magyarországi ifjúság előtt belátható időn belül nem lesz rokonszenves.

Minden összefoglalás, ha az dióhéjszerű méretekre szorul össze, bizonyos rapszódikus ízt nyer. Bizonyos tekintetben rapszódikus tehát ez a rövid összefogás is, amely megkísérelte néhány lapon pár idézésben bemutatni a magyar ifjúság egyetemlegességének a magyar falu, a magyar paraszt-problémával szemben elfoglalt különböző tartalmú és intenzitású állásfoglalását. Bármily rapszódikus is az így nyert kép, mégis kétségtelenül meg lehet állapítani belőle, hogy a magyar ifjúság — szemben a háború előtti állapottal — hatalmas lépéseket tett abban az irányban, hogy a város és falu népét új felépítettségű ideológiájában egy demokratikus egységbe olvassza. Hogy a megkezdett lépéseket mily ütemű haladás fogja követni, az oly sok körülménytől függ, hogy előre az meg nem határozható, egyet állíthatunk csak, azt, hogy az új nemzedék bizonyonnyal ott lesz az új, mély és széles magyar faji szociális és kulturális evolúció megvalósításánál, amelyről a falu és a paraszt felé fordulásában is álmodik.